

מבט לאיראן

26 בנובמבר – 10 בדצמבר, 2017

עורך: ד"ר רז צימט

במוקד אירועי השבוע

- ◀ באיראן נמנעו מכל תגובה רשמית לתקיפת הבסיס האיראני באזור העיר אלכסוה שמדרום לדמשק ב-2 בדצמבר 2017, שיוחסה לישראל. העדר התגובה מעיד על מאמץ איראני לטשטש כל עדות לכוונתה לבסס דריסת רגל צבאית ארוכת טווח בסוריה, אותה הכחישה בעבר. בינתיים הצהיר שר החוץ האיראני, מחמד-ג'ואד זריף, כי איראן אינה מחויבת להסכם הפסקת האש בדרום סוריה, שהושג בין ארה"ב ורוסיה.
- ◀ מקורות ישראלים מסרו, כי ביקור רמטכ"ל איראן בסוריה בחודש אוקטובר 2017 לא הוכתר בהצלחה וכי סוריה סירבה להיענות בחיוב לרשימת הדרישות, שהוצגו בפניה מצד איראן, ובהן החכרת נמל ימי ל-50 שנה, הקמת בסיסים אוויריים ומתן זיכיונות לכריית פוספטים. במקביל הצהיר סגן ראש לשכת המסחר של איראן, כי סוריה מציבה מגבלות בפני יבוא סחורות מאיראן ומעדיפה לייבא סחורות מתורכיה. דיווחים אלה עשויים להצביע על המגבלות הניצבות בפני איראן בבואה לבסס עצמה כגורם כוח משמעותי בסוריה בעידן שלאחר קריסת המדינה האסלאמית.
- ◀ בתוך כך התפרסמו לאחרונה בעיתונות האיראנית מאמרי פרשנות המספקים עדות נוספת לחילוקי הדעות בין איראן ורוסיה בסוריה ולחשדנות באיראן כלפי כוונותיה של רוסיה במסגרת תהליך ההסדרה במדינה זו.
- ◀ גם בעיראק פועלת איראן להבטיח את השפעתה בעידן שלאחר קריסת המדינה האסלאמית. מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי, עלי שמח'אני, נפגש בשבוע שעבר עם יו"ר המועצה האסלאמית העליונה של עיראק והזהיר מפני פירוק המיליציות השיעיות בעיראק. איראן חותרת לשמר את השפעתה בזירה הפוליטית והביטחונית בעיראק באמצעות הבטחת מעמדן העצמאי של המיליציות השיעיות, שחלקן נתמכות על-ידה, גם לאחר התמוטטות המדינה האסלאמית בעיראק.
- ◀ איראן האשימה את סעודיה, כי היא שעומדת מאחורי קריסת הברית בין המורדים החות'ים בתימן לנשיא תימן לשעבר, עלי עבדאללה צאלח, שחוסל בשבוע שעבר ע"י החות'ים. בתגובה לחיסול צאלח הצהיר מפקד משמרות המהפכה, כי מותו שם קץ ל"ניסיון ההפיכה בתימן נגד אנצאראללה" (החות'ים). בעיתונות האיראנית בירכו על הודעת החות'ים ב-3 בדצמבר 2017, כי שיגרו טיל שיוט לעבר תחנת כוח גרעינית באבו-ט'אבי.

כללי

- ◀ מחמד-עלי ג'עפרי (Mohammad Ali Jafari), מפקד משמרות המהפכה, אמר בכנס של מפקדי זרוע הבסיג' של משמרות המהפכה, כי פעילותם של כ-100 אלף לוחמים במיליציות העממיות, שהוקמו בשנים

האחרונות בהשראת זרוע הבסיג' בסוריה ובעיראק, מהווה מימוש הנחייתו של מכוון המהפכה האסלאמית, איתאללה ח'מיני, להקים "בסיג' אסלאמי עולמי". הוא ציין, כי הניסיון היקר של הבסיג' הועבר במהירות למדינות אחרות באזור, מאחר שהבסיג' הוא מודל להתנגדות נגד "ההתנשאות" (כינוי למערב בהנהגת ארה"ב). ג'עפרי ציטט את דברי ח'מיני שקבע, כי "מלחמה אידיאולוגית" אינה מכירה בגבולות גיאוגרפיים (מהר, 26 בנובמבר 2017).

מפקד משמרות המהפכה, מחמד-עלי ג'עפרי (מהר, 26 בנובמבר 2017).

המעורבות האיראנית בסוריה

◀ באיראן נמנעו מכל תגובה רשמית לדיווחים כי ישראל תקפה ב-2 בדצמבר 2017 בסיס איראני באזור העיר אלכסוה שמדרום לדמשק. ב-10 בנובמבר 2017 דיווחה רשת ה-BBC על-פי "גורם מודיעיני מערבי", כי איראן החלה בהקמת בסיס צבאי קבוע בקרבת העיר. ה-BBC מסר, כי תמונות לוויין מעידות על תחילת עבודות בינוי באתר במהלך 2017.

◀ הימנעות איראן מתגובה רשמית לתקיפה המיוחסת לישראל נועדה לטשטש כל עדות לכוונתה לבסס דריסת רגל צבאית ארוכת טווח בסוריה, אותה הכחישה בעבר. כך, למשל, הצהיר רסול סנאאי-ראד (Rasoul Sanaei-Rad), סגן מפקד משמרות המהפכה, במרץ 2017, כי איראן אינה מעוניינת בהקמת בסיס ימי לחופי הים התיכון ושב על עמדתה המוצהרת של איראן לפיה נוכחותה בסוריה מבוססת על יועצים בלבד (תסנים, 12 במרץ, 2017).

◀ שר החוץ האיראני, מחמד ג'ואד זריף (Mohammad Javad Zarif), אמר במהלך ביקור באיטליה, כי איראן אינה מחויבת להסכם הפסקת האש בדרום סוריה, שהושג בין ארה"ב ורוסיה. הוא ציין, כי ארה"ב ורוסיה אינן יכולות להחליט עבור איראן, שנוכחותה בסוריה מבוססת על בקשה מצד ממשלת סוריה, ומכל מקום רוסיה לא ביקשה מאיראן לעשות דבר (בהקשר לנוכחותה בדרום סוריה). הוא הוסיף, כי מטרתה של ארה"ב היא להוציא את איראן מסוריה, אך היחידים שיכולים לצאת מהאזור, הם אלה שנכנסו אליו ללא הזמנה (פארס, 30 בנובמבר 2017).

◀ עלי-אכבר ולאיתי (Ali-Akbar Velayati), יועצו לעניינים בינלאומיים של מנהיג איראן, אמר בכנס בטהראן, כי האמריקאים מעוניינים לשמור את העיר אלרקה שבסוריה בשליטתם, אך יודעים שבקרוב הם יאלצו לצאת גם מעיר זו כשם שנאלצו לסגת גם מהעיר אלבוכמאל (פארס, 3 בדצמבר 2017).

סדקים בחזית האיראנית-סורית-רוסית

◀ מקורות ישראלים מסרו, כי ביקורו של רמטכ"ל איראן, מחמד חסין באקרי (Mohammad Hossein Bagheri), בסוריה בחודש אוקטובר 2017 לא הוכתר בהצלחה וכי סוריה סירבה להיענות בחיוב לרשימת הדרישות שהוצגו בפניה מצד איראן, ובהן החזרת נמל ימי ל-50 שנה, הקמת בסיסים אוויריים ומתן זיכיונות לכריית פוספטים. סוריה לא דחתה אומנם את הבקשות האיראניות על הסף, אך הנשיא אסד נזהר שלא להיענות באופן מוחלט לדרישותיה של טהראן, ייתכן מחשש שהיענות מלאה לדרישות איראן עלולה להוביל להסלמה מול ישראל (כתבתו של אבי יששכרוף באתר וואלה חדשות, 28 בנובמבר 2017).

◀ סגן ראש לשכת המסחר של איראן, חסין סלאחורזי (Hossein Selahvarzi), אמר בריאיון לסוכנות הידיעות האיראנית אילנא (24 בנובמבר 2017), כי סוריה מציבה מגבלות בפני יבוא סחורות מאיראן. הוא ציין, כי חרף הסכמים, שנחתמו בין שתי המדינות ועל אף קו אשראי בסך מיליארד דולרים, שאיראן העניקה למשטר הסורי, הטילה סוריה מגבלות על יבוא סחורות איראניות למדינה ומעדיפה לייבא סחורות מתורכיה.

◀ דיווחים אלה על הסתייגות סורית ממאמצי איראן להרחיב את השפעתה הצבאית והכלכלית בסוריה מצביעים, להערכתנו, על המגבלות הניצבות בפני איראן בבואה לבסס את עצמה כגורם כוח משמעותי במרחב הערבי. יצוין, כי גם בעיראק מגלה ראש הממשלה חידר אלעבאדי קו עצמאי מול טהראן ונוקט מדיניות, שביסודה עומד הרצון שלא להפך ל"גרורה איראנית".

◀ בתוך כך, מאמרי פרשנות, שהתפרסמו לאחרונה בעיתונות האיראנית, מספקים עדות נוספת לחשדנות האיראנית כלפי כוונותיה של רוסיה בעידן שלאחר קריסת המדינה האסלאמית.

◀ במאמר, שהתפרסם לאחרונה באתר דיפלומטיה איראנית, נכתב, כי בעידן שלאחר המדינה האסלאמית במזרח התיכון קיימת הסכמה שקטה בין רוסיה לארה"ב היוצרת מאזן בין המעצמות האזוריות. לטענת מחבר המאמר, הפרשן הפוליטי צאדק מאלכי (Sadegh Maleki), אף אחת משתי המעצמות העולמיות לא תאפשר למעצמה אזורית אחת לשלוט במזרח התיכון. חרף חילוקי הדעות בין וושינגטון ומוסקבה, הן לא יאפשרו שינויים, שיובילו להפרת המאזן האסטרטגי במזרח התיכון, הגם שאין להן שליטה מוחלטת על מדינות האזור. מחבר המאמר ציין, כי הדבר בא לידי ביטוי במגעים, שרוסיה מנהלת מול תורכיה וערב הסעודית, שתי יריבותיה האזוריות של איראן, לאספקת מערכות נשק אסטרטגיות למדינות אלה. לדבריו, רוסיה שבה למזרח התיכון על מנת לממש את היעדים והאינטרסים שלה, במיוחד מול ארה"ב (דיפלומטיה איראנית, 25 בנובמבר 2017).

◀ מאמר פרשנות, שהתפרסם בשבוע שעבר באתר אלף (Alef, 5 בדצמבר 2017) ודן בהזדמנויות להרחבת השפעתה של איראן בסוריה, הגדיר את רוסיה כ"יריב המשמעותי ביותר של איראן בסוריה החדשה". לטענת

מחבר המאמר, על איראן לפעול בערוצים דיפלומטיים כדי להבטיח את עוצמתה "התרבותית ותקשורתית" בסוריה שבעידן שלאחר המדינה האסלאמית.

◀ יוזכר, כי בריאיון לטלוויזיה האיראנית (21 בנובמבר 2017) דחה לאחרונה מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי של איראן, עלי שמח'אני (Ali Shamkhani), את ההערכות, כי תבוסת המדינה האסלאמית תעורר יריבות בין איראן ורוסיה בסוריה. הוא הדגיש, עם זאת, כי מעורבות רוסיה במשבר בסוריה החלה רק בשנת 2015, בעוד שאיראן ו"חזית ההתנגדות" התערבו במשבר כבר מראשיתו בינואר 2011. להערכתנו, חילוקי הדעות בין איראן ורוסיה, המתקיימים במקביל להמשך שיתוף הפעולה האסטרטגי ביניהן, הינם פועל יוצא משאיפות כל אחת מהן להשפעה ואף להגמוניה בסוריה ומראייה שונה של מערכות היחסים עם מדינות האזור, ובהן ישראל. חילוקי דעות אלה עשויים להחריף ואף לעלות על פני השטח, ככל שיתקדמו המגעים להסדר מדיני בסוריה, שייקבע גם את גורלו של הנשיא אסד, שהמשך שימור שלטונו נתפס ע"י איראן כבעל חשיבות עליונה.

המעורבות האיראנית בעיראק

◀ עלי שמח'אני, מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי, הזהיר בפגישה עם יו"ר המועצה האסלאמית העליונה של עיראק וסגן יו"ר הפרלמנט העיראקי, שיח' המאם חמודי, מפני פירוק המיליציות השיעיות בעיראק. הוא הגדיר את דרישת נשיא צרפת, עמנואל מקרון, לפרק את המיליציות "מזימה" משותפת למדינה מערבית ולישראל, שנועדה להשיב את חוסר היציבות והטרור לאזור, וקרא לשלטונות עיראק להיאבק נגד "מזימה" זו. שמח'אני ציין, כי המאבק נגד דאעש במישורים הביטחוני, התרבותי והדתי צריך להימשך וכי חיסול שורשי המחשבה של דאעש, הנתמך על-ידי חלק ממדינות האזור, מחייב מאבק מתמשך. שיח' חמודי הודה לאיראן על תמיכתה בעיראק במאבקה נגד דאעש ואמר, כי אלמלא כוחות ההתנגדות העממיים בעיראק, היו הטרוריסטים של דאעש נמצאים כעת בלב פאריס (איסנ"א, 4 בדצמבר 2017).

פגישת שמח'אני-חמודי בטהראן (איסנ"א, 4 בדצמבר 2017).

◀ יחיא אלסחאק (Yahya Al-Eshaq), יו"ר לשכת המסחר האיראנית-עיראקית, אמר, כי בשלו התנאים לחדש את הקשרים המסחריים בין טהראן וכורדיסטאן העיראקית בעקבות שיפור המצב בצפון עיראק לאחר

כישלון משאל העם על עצמאות החבל הכורדי. הוא ציין, כי הגבולות בין איראן לכורדיסטאן העיראקית נפתחים בהדרגה, המצב חוזר לשגרה ואנשי עסקים איראנים יכולים לשוב לאזור. אלסחאק הוסיף, כי במחצית השנייה של השנה האיראנית האחרונה (21 במרץ – 21 בספטמבר, 2017) נרשם גידול של 6% ביצוא האיראני לעיראק. הוא ציין, כי עיראק היא יעד היצוא השני בגודלו של איראן אחרי סין (פארס, 5 בדצמבר 2017). עם זאת, בריאיון לסוכנות הידיעות תסנים (6 בדצמבר 2017) אמר אלסחאק, כי עיראק נוקטת מדיניות מפלה לרעה כלפי אנשי עסקים איראנים, המבקשים לייצא סחורות לעיראק, לעומת אנשי עסקים מתורכיה ומערב הסעודית.

תגובות איראניות להתפתחויות בתימן

◀ בעקבות העימותים, שפרצו בראשית דצמבר בתימן בין המורדים החות'ים (הנתמכים ע"י איראן) לכוחותיו של נשיא תימן לשעבר, עלי עבדאללה צאלח, שחוסל בשבוע שעבר ע"י החות'ים, האשימה איראן את סעודיה, כי היא שעומדת מאחורי קריסת הברית בין צאלח לחות'ים. בציוץ בחשבון הטוויטר שלו (2 בדצמבר 2017) כתב יועצו של יו"ר המג'לס לעניינים בינלאומיים, אמיר עבדאללהיאן (Amir Abdollahian), כי "משחקה החדש" של ריאד בצנעא נועד לכישלון וכי תנועת אנצאראללה (המייצגת את החות'ים) ובעלי בריתה מהווים חלק חשוב ומשפיע ב"התנגדות" ובפתרון הפוליטי למשבר בתימן.

◀ בהראם קאסמי (Bahram Qasemi), דובר משרד החוץ, קרא לכל הקבוצות הפוליטיות והחברתיות בתימן לשמור על אחדותן הלאומית לנוכח "התוקפנות הזרה" וליישב את חילוקי הדעות הפנימיים ביניהן באמצעות דיאלוג על מנת למנוע מאיביה של תימן לנצלם לרעה (תסנים, 3 בדצמבר 2017).

◀ בתגובה לחיסולו של צאלח הצהיר מחמד-עלי ג'עפרי (Mohammad Ali Jafari), מפקד משמרות המהפכה, כי מותו של הנשיא לשעבר שם קץ לניסיון ההפיכה בתימן נגד אנצאראללה. ג'עפרי תקף בחריפות את ערב הסעודית וטען, כי היא פועלת בשם ארה"ב וישראל על מנת לזרוע חילוקי דעות וחוסר יציבות בקרב מדינות האזור (איסנ"א, 5 בדצמבר 2017). עלי-אכבר ולאיתי, יועצו לעניינים בינלאומיים של המנהיג העליון, הצהיר, כי צאלח שילם את המחיר על מעשיו בהתאם להחלטת העם התימני. הוא ציין, כי העם בתימן הכשיל את מזימת ערב הסעודית ואיחוד האמירויות הערביות, שאפשרה לצאלח לתקוע סכין בגבם של הלוחמים התימנים, וכי הוא עתיד לנצח בסופו של דבר בדומה לעמים בסוריה, בעיראק ובלבנון (פארס, 5 בדצמבר 2017).

◀ בעיתונות האיראנית בירכו על הודעת החות'ים בתימן ב-3 בדצמבר 2017, כי שיגרו טיל שיוט לעבר תחנת כוח גרעינית באיחוד האמירויות הערביות. מאמר פרשנות, שהתפרסם בעיתון הרדיקלי כיהאן (Kayhan, 4 בדצמבר), שיבח את החות'ים על שיגור הטיל לעבר אבו-ט'אבי, המשתתפת בקואליציה הסעודית נגד תימן, ועל "טיהור המהפכה בתימן מחתרנים פנימיים", שפעלו בחסות ערב הסעודית ואיחוד האמירויות כדי לפגוע באחדות המורדים בתימן באמצעות הרחקת הנשיא לשעבר צאלח מהחות'ים. סוכנות הידיעות פארס בירכה,

אף היא, על שיגור הטיל לעבר איחוד האמירויות והעריכה, כי בעקבות שיגור הטיל הפך המאזן בתימן למסובך יותר עבור הקואליציה הסעודית (פארס, 4 בדצמבר 2017).

השפעת חיסול נשיא תימן לשעבר על ערב הסעודית (סוכנות הידיעות פארס, 5 בדצמבר 2017).

המעורבות האיראנית בזירה הפלסטינית

◀ דובר משרד החוץ האיראני, בהראם קאסמי (Bahram Qasemi), פרסם הודעה לרגל "היום הבינלאומי לסולידריות עם העם הפלסטיני" המצוין ב-29 בנובמבר (יום הכרזת האו"ם על חלוקת ארץ ישראל) בה נאמר, כי העם האיראני לא יחדל לעולם מתמיכתו בעם הפלסטיני חרף "מזימות הציונות" להשכיח את שאיפותיהם של הפלסטינים. קאסמי ציין בהודעתו, כי ההיסטוריה של פלסטין ב-70 השנים האחרונות הוכיחה, שההתנגדות היא האסטרטגיה היחידה להיאבק נגד "האויב הכובש", לשים קץ לפשעי הציונים, לשחרר את האדמות הכבושות ולהשיב את הפליטים הפלסטינים למולדתם (פארס, 29 בנובמבר 2017).

תגובות איראניות להצהרת הנשיא טראמפ בסוגיית ירושלים

◀ איראן גינתה בחריפות את הצהרת הנשיא טראמפ על ירושלים כעל בירת ישראל. הנשיא רוחאני הגדיר את ההחלטה "פרובוקטיבית ומסוכנת". בשיחת טלפון עם נשיא תורכיה ארדואן אמר רוחאני, כי כל המדינות המוסלמיות צריכות להתאחד נגד ההחלטה האמריקאית, ושיבח את יוזמת הנשיא התורכי לקיים כינוס שלא מן המניין של הארגון לשיתוף פעולה מוסלמי לדיון בסוגיה (תסנים, 6 בדצמבר 2017).

◀ מנהיג איראן, עלי ח'אמנהאי, גינה את החלטת הנשיא טראמפ וטען, כי היא סימן לכישלונה של וושינגטון באזור. בנאום לרגל יום הולדתו של הנביא מוחמד אמר ח'אמנהאי, כי ההחלטה להכריז על ירושלים כבירת "פלסטין הכבושה" נובעת מכישלונה ומחוסר יכולתה של ארה"ב, שידיה בסוגיית פלסטין קשורות ואין היא מסוגלת לקדם את מטרותיה. הוא הצהיר, כי פלסטין תשחרר והעם הפלסטיני יגיע לניצחון (פארס, 6 בדצמבר 2017).

◀ עלי-אכבר ולאיית, יועצו לעניינים בינלאומיים של מנהיג איראן, אמר, כי ההחלטה בעניין ירושלים התקבלה על-ידי אדם בלתי-יציב, שאינו מודע לסוגיות פוליטיות והיסטוריות ותוך התעלמות מזכותו המוחלטת

וההיסטורית של העם הפלסטיני. הוא ציין, כי על טראמפ לדעת, כי ירושלים תהיה שייכת לפלסטינים לעד וכי ההחלטה אינה יכולה לשנות את המציאות ההיסטורית. הוא הוסיף, כי ההחלטה מעודדת אלימות, דיכוי וחוסר יציבות באזור ונועדה לשמר את האינטרסים של ישראל (פארס, 6 בדצמבר 2017).

◀ מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי, עלי שמח'אני, הצהיר, כי ירושלים מהווה חלק בלתי נפרד מפלסטין והזהיר, כי "המשטר הציוני" וארה"ב תהיינה אחראיות לכל פגיעה ביציבות ובביטחון כתוצאה מההחלטה (פארס, 6 בדצמבר).

◀ דובר הכוחות המזוינים האיראנים, מסעוד ג'זאירי (Masoud Jazayeri), אמר, כי המשך המאבק של העם הפלסטיני נגד "הגידול הסרטני" (ישראל) מעיד על כך שהכובשים לעולם לא יחיו בשלום וכי אין להם כל ברירה אלא לעזוב את הארץ או להתחסל. הוא ציין, כי הערכתם השגויה של שליטי ארה"ב וישראל, כי התנאים באזור יאפשרו להם לממש את היעדים ארוכי הטווח שלהם בנוגע לפלסטין, תוביל לכישלונם כפי שקרה בעיראק, בסוריה ובתימן. ג'זאירי הוסיף, כי מאגרי הנשק של "המשטר הציוני" יהיו שייכים בעתיד הקרוב לפלסטינים (תסנים, 7 בדצמבר 2017).

◀ ראש המטה הכללי של הכוחות המזוינים האיראנים, מחמד באקרי (Mohammad Bagheri), הצהיר כי החלטת טראמפ מבשרת את ראשיתה של אינתיפאדה חדשה נגד הציונים. בהודעה מיוחדת, שפרסם באקרי, נאמר, כי המוסלמים בעולם לא יסכימו לעולם להפריד את ירושלים מעולם האסלאם וכי אחדות העולם המוסלמי תקרב את חיסולו של "המשטר הציוני". הוא קרא למנהיגי העולם המוסלמי להיאבק כנגד "המזימות החדשות" של ארה"ב וישראל נגד ירושלים ופלסטין (תסנים, 7 בדצמבר 2017).

◀ ברחבי איראן התקיימו בתום תפילות יום השישי ב-8 בדצמבר 2017 הפגנות המוניות במחאה על הצהרת הנשיא טראמפ.

הפגנות מחאה בעיר משהד נגד הצהרת טראמפ (פארס, 8 בדצמבר 2017).